

משנה ד, **שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה** מקומות של **הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת** הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ כּמְפֹרֵט בּמשנה ג.

שֶׁל בַּיִת רַבֵּן גְּמְלִיאֵל וְשֶׁל בַּיִת רַבִּי חֲנַנְיָא סִגְן הַכֹּהֲנִים, הָיוּ מִשְׁתַּחֲוִיּוֹן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה.

וְהֵיכָן הָיְתָה יְתָרָה? כִּנְגַד דִּיר הָעֵצִים - לשכה ששם היו אוצרים כל עצי המערכה, והיא היתה במקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים, **שֶׁבֶן מִסְכַּת בְּיָדָם מֵאַבוֹתֵיהֶם שֵׁשׁ הָאָרוֹן נִגְנָו:**

משנה ב

מֵעֶשְׂה בְּכֹהֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מְתַעֶסֶק במלאכתו בדיר העצים, שהיה מכין עצים למערכה ובודקם שאינם מתולעים, שכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח, **וְרָאָה הָרֹצֵפָה** שישב שם **שֶׁהָיָה מִשְׁנָה מִחֲבֵרוֹתֶיהָ. בָּא וְאָמַר לְחֲבֵרָו** על האבן המשונה שראה, **לֹא הִסְפִּיק לְגִמּוֹר אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁיִּצְטָתָה נִשְׁמָתוֹ, וְיָדְעוּ בִּיחֹד -** בוודאות **שֵׁשׁ הָאָרוֹן נִגְנָו:**

משנה ג

וְהֵיכָן הָיוּ מִשְׁתַּחֲוִיּוֹת שלש עשרה השתחוויית? **אַרְבַּע הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת בַּצִּפּוֹן, וְאַרְבַּע בְּדָרוֹם, שֶׁלֶשׁ בְּמִזְרָח, וְשְׁתַּיִם בַּמְעֵרָב, כִּנְגַד שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי שְׁעָרִים.³³**

שְׁעָרִים דְּרוֹמָיִים סְמוּכִין לַמְעֵרָב, שְׁעַר הָעֵלְיוֹן³⁴, שְׁעַר הַדֶּלֶק - דרכו היו מכניסים את

ר' עובדיה מברטנורא
מקום מונחים: שלש עשרה השתחוויית. לקמן מפרש היכן היו: כנגד דיר העצים. לשכה ששם היו אוצרים כל עצי המערכה, והיא היתה במקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים: ששם הארון נגנו. שיאשיהו המלך צוה וגזוהו למטה במטמוניות עקומות ועקלקלות שבנה שלמה בזמן שבנה את הבית וידע שסופו ליחרב. והיינו דכתיב בדברי הימים (ב' ל"ה, א) ביאשיהו, ויאמר ללויים המבנים [וגו'] תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה וכו', ועמו נגנו מטה אהרן, וצנצנת המן, וצלוחית של שמן המשחה: ב שהיה מתעסק. במלאכתו, מתליע את העצים. ובעל מום היה ומלאכתו של בעלי מומין להכין עצים למערכה וכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח: שהיא משונה. לא היתה האבן שוה לשאר אבני הרצפה, והבין שנסתלקה משם והוחזרה: ביחוד. בבירור: ג והיכן היו השתחוויית. שלש עשרה השתחוויית דתנו לעיל, היכן היו עושין אותן: שער העליון. הר הבית היה משופע ועולה ממזרח למערב, והשער הסמוך

למערב הוא שער העליון. ואחריו שער הדלק, הוא שער של לשכת העץ שהיתה בדרום העזרה, ועל שם שמכניסין דרך שם עצי המערכה שדולקים על המזבח נקרא שער הדלק.

ביאורים והרחבות

33. **פירוש:** משנתנו הסוברת שהיו שלשה עשר שערים במקדש, היא אליבא דיוסי בן חנן, כמבואר בירושלמי. אבל חכמים סוברים ששבעה שערים היו לעזרה, ולדעתם שלש עשרה השתחוויית שהיו כנגד שלש עשרה פרצות שפרצו מלכי יון, וכשגברו מלכי חשמונאי ונצחום וגדרו אותם פרצות, תקנו שלש עשרה השתחוויית, כנגד כל פרצה גדורה - השתחויה.

34. **פירוש:** הר הבית היה משופע ועולה ממזרח למערב, ושער הסמוך למערב הוא שער העליון.

ר' עובדיה מברטנורא

שער הבכורות שמכניסים שם הבכורות הנשחטים בדרום: המים מפכים. כדכתיב ביחזקאל (מ"ז) והנה מים מפכים מן הכתף הימנית, והיינו דרום שקרוי ימין, כדכתיב צפון וימין. וראה יחזקאל בנבואה שהיו יוצאים מבית קודש הקדשים דקים כקרני חגבים וכשמגיעים לשער זה מתגברים ונעשים כמלוא פי פך קטן, והיינו דקרי להו מים מפכים: שער הקרבן. שם מכניסים קדשי קדשים ששחיתן בצפון: שער הנשים. שבו הנשים נכנסות לסמוך על קרבן לדברי רבי יוסי דאמר נשים סומכות רשות, ולדברי רבי יהודה ורבי שמעון לעמוד על קרבנן: שער השיר. דרך שם היו מכניסין כלי שיר: שבו יצא יכניהו בגלותו. שנכנס לבית המקדש להשתחוות וליטול רשות כשהלך בגולה לבבל ויצא דרך אותו שער: שער גיקנור. מפורש ביזמא [דף לח] פרק אמר להם הממונה: פשפשין. שערים קטנים בתוך השערים הגדולים. ואף הם ממנין שלש עשרה שערים. ואף על גב דגם לשער בית המוקד היה לו פשפש, לא חשיב ליה, לפי שהיה קטן ביותר, אבל אלו היו גדולים

עצי המערכה, שער הבכורות - דרכו היו מכניסים את הבכורות הנשחטים בדרום, שער המים. ולמה נקרא שמו שער המים? שבו מכניסין גלוהית של מים של נסוך פהג. רבי אליעזר בן יעקב אומר: בו המים מפכים ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית כפי שניבא (יחזקאל מז, א - ב).

לעמתן בצפון סמוכין למערב, שער יכניה, שער קרבן - שבו מכניסים את הקרבנות ששחיתן בצפון, שער נשים - שבו הנשים נכנסות לסמוך על קרבנן, ולמי שסובר שנשים אינם סומכות, היו נכנסות שם כדי לעמוד על קרבנן, שער השיר - דרכו היו מכניסים את כלי השיר.

ולמה נקרא שמו שער יכניה? שבו יצא יכניה בגלותו.

במזרח: שער גיקנור, ושני פשפשין - שערים קטנים היו לו, אחד בימינו ואחד בשמאלו. ושנים במערב שלא היה להם שם מיוחד:

משנה ד

שלשה עשר שלחנות היו במקדש: שמונה של שיש בבית המטבחים שהיה לצפוננו של מזבח, שעליהן מדיחין את הקרבים של הקרבנות. ושנים - שני שולחנות במערב הכבש, אחד של שיש ואחד של כסף, על השולחן של שיש היו נותנים את האברים - לפני עלותם למזבח, על השלחן של כסף היו נותנים את כלי

קצת. והך מתניתין דשלש עשרה שערים מוקמינן לה בגמרא בירושלמי כאבא יוסי בן חנן. אבל חכמים אומרים שבעה שערים היו לעזרה ואינהו סברי דהנך שלש עשרה השתחויות כנגד שלש עשרה פרצות שפרצו מלכי יון בעזרה, וכשגברו מלכי חשמונאי ונצחום וגדרו אותם פרצות, תקנו שלש עשרה השתחויות, כנגד כל פרצה גדורה השתחויה: ד על של שיש מניחין את האברים. אחר הנתוח מסדרין אותן על השלחן עד שיעלום הכהנים. ולא עשאום של כסף או של זהב דהא אין עניות במקום עשירות, לפי שהזהב והכסף מרתיחים ומסריחים והשיש מצנן ושומר הבשר שלא יסריח, ולא היו סומכין על הנס שלא הסריח בשר הקודש מעולם: ועל של כסף כלי שרת.

ר' עובדיה מברטנורא
שמוציאין בכל בוקר צ"ג כלי
שרת, כדתנן במסכת תמיד:
נותנים לחם הפנים בכניסתו.
אחר שנאפה, עד שיסדרוהו על
השלחן; ועל של זהב ביציאתו.
והיה מונח שם עד זמן חלוקו:
שמעלין בקדש ולא מורידין.
דכיון שסלקוהו מעל השלחן
של זהב אין מורידין אותו
להניחו בשל כסף: ה תקלין
חדתין. כדמפרש במתניתין,
שבו נותנין שקלי שנה זו,
וכשמגיע זמן התרומה, הגובר
מוציא כל שקלים שבשופר
ונותנם ללשכה כדי שיתרמו
מהם. והשני כתוב עליו תקלין
עתיקים, ומי שלא הביא שקלו
באותה שנה מביאו בשנה
שאחר כך ונותנו באותו שופר
והגובר נוטלם ונותנם בשיירי
הלשכה. והג' כתוב עליו קינין,
והם תורים גדולים. והד' גזולי
עולה, בני יונה קטנים, וכולן
עולות. אבל המביאים קיני
חובה נותנים המעות או
העופות ליד הכהן ולא היו
נותנים מעות לשופר. ומפרש
טעמא בירושלמי, מפני

שְׁרֵת שהיו מוציאים כל בוקר מלשכת הכלים, והם
תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב. וישנים - שני
שולחנות באולם מִבְּפָנִים עַל פֶּתַח הַבַּיִת, אֶחָד
שֶׁל שֵׁשׁ וְאֶחָד שֶׁל זָהָב³⁵, עַל שֶׁל שֵׁשׁ
נוֹתְנִין לָחֶם הַפָּנִים בְּכִנְיֹסְתוֹ להיכל, וְעַל שֶׁל
זָהָב בִּיציאתו מן ההיכל, שִׁמְעֵלִין בְּקֹדֶשׁ וְלֹא
מִוֹרֵדִין וכיוון שסילקוהו משולחן של זהב, אין
מורידים אותו לשולחן של שיש או של כסף. וְאֶחָד
- שולחן אחד שֶׁל זָהָב מִבְּפָנִים, שִׁמְעֵלִין לָחֶם
הַפָּנִים תָּמִיד:

משנה ה

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוֹפְרוֹת הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ - בעזרה,
וְכַתוּב עֲלֵיהֶם עַל כֹּל אֶחָד מֵהֶם הִיָּה כְּתוּב אֶחָד
מֵהַשְּׁמוֹת דְּלֵהֶן: תְּקַלִּין חֲדָתִין - שקלים חדשים,
וְתְקַלִּין עֲתִיקִין - שקלים ישנים, קִנִּין, וְגִזְלִין
עוֹלָה, עֲצִים - מי שתרם עצים למערכה היה נותן
את דמיהם לשופר שכתוב עליו "עצים", וְלִבְנוֹהַ -
מי שתרם לבונה היה נותן את דמיה לשופר שכתוב
עליו "לבונה", על שופר נוסף כתוב זָהָב לְכַפְרֵת -
מי שתרם זהב, היה נותן את דמיו שם, והוא לכפורת,
שהם כלי השרת הנקראים "כפורי זהב". שְׁנֵי

התערובות, שמא ימות אחד מבעלי קינין, ונמצא דמי חטאת שמתו בעליה דאולא למיתה מעורבת
בהן. אבל רבנן לא חיישי להכי, וסברי דבשופר של קינין משימין דמי קיני חובה ובכל המעות
הנמצאים בו מקריבין קן אחד חטאת ואחד עולה, והשני כולן נדבה וקרבים עולות. והלכה כחכמים:
עצים. והמתנדב עצים למערכה נותן דמיהן לתוכו: לבונה. המתנדב לבונה נותן דמים לתוכו,
והגוברים לוקחים המעות שבשופר וקונים מהן לבונה ומקטירים על המזבח: זהב. המתנדב זהב
נותנו שם או דמי שוין, והוא לכפורת, כלומר לכלי שרת. שהמזרקות נקראו כפורי זהב בעזרא
ובדברי הימים, לפי שהכהן מקנח אצבעו בהם בין הזאה להזאה, ובין מתנות של חטאת, שהשיריים

ביאורים והרחבות

35. בגמרא תמיד (לא, ב) שואלין: מכדי אין עניות במקום עשירות, אמאי עבדי דשיש (ללחם
בכניסתו). ניעבדו (ליה נמי בכניסתו שלחן) דכסף או דזהב? אמר רב חיננא בשם רבי אסי ורבי
אסי בשם רבי שמואל בר רב יצחק: מפני שהוא מרתיח (הזהב או הכסף מרתיח את הלחם ומחממו,
ועל ידי כך ממהר להתעפש).